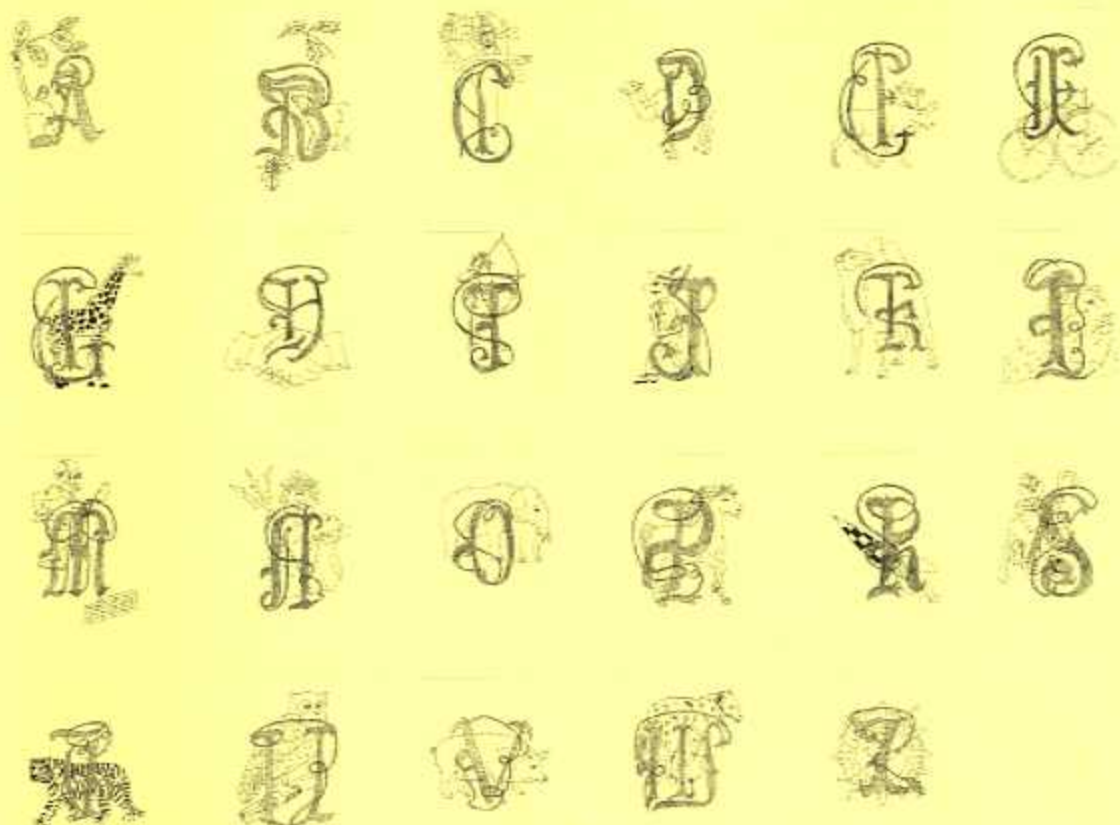

Heemkundige Kring

MAGAZINE

Dr. Croquet - Walem

Het Groot woordenboek
van Walems dialect.

!!! Extra !!!

nummer 23 - winter 2011

Colofon

Inhoud

Dit magazine is een uitgave van de vzw
Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

Jaargang 6, nummer 23, winter 2011

U kunt lid worden door overschrijving
van 8 euro op rekeningnummer
733-2426000-60. Dan krijgt u de volgende
nummers van ons tijdschrift in uw bus.

Redactie en medewerkers van dit nummer:
Hugo Rom, Richard Hofmans, Tilda
Verschooten, Frans De Greve, Paul
Loiselle, Walter Marivoet

Wij danken in het bijzonder onze
ereleden:

2
▲
Jan Bergé
E. Goyvaerts
Groep Gilon BVBA
Jan Kuypers
Dokter Jo Liekens
Eddy & Annabel Merckx-Tanghe
Jacques Morrens
Paul Morrens
Bart & Ann Ooghe-Poot
Peeters-Van Laer Schrijnwerkerij
Willy Pittoors (Elektro Pittoors)
Jaak & Lea Poot-Janssens
Alex Ressler
Frans Rijmenams
Hugo Rom
Bouwwerken Dirk Van de Brul
Vecarts Bart Van der Kuylen
Gina Vandoorne (Slagerij Gina)
Stefaan Van Malderen
Eric Verbiest
Fons Vercammen
Paula De Waerhert
Eddy Op de Beeck
Grandeco nv - Grouwet-Vervliet

Editoriaal

Tjaar zitter weral bekanst oep ...

Van A tot Z

Het Groot woordenboek van Walems
dialect.

Het molenhuis

Joseph Kabala op bezoek in Waelhem

Editoriaal

jaar zitter weral bekanst oep...

e hope da ge gelijk altaa content zèt over ons boekske !

aa gelek as ge wet is het dan oek weral taad veu te betale veu het lidgeld van 2012.

paatich genoeg mutte we ons lidgeld een klaan bekke oepslage oemda de koste
(gelek overal) ook veu ons oemhoog gegaan zen.

us as ge wilt lid blaave (en we hope da natuurleik) wilde ge dan 8 euro steutte op
ons rekening : 733-2426000-60.

Veu al degene die erelid wille weurre (iedereen mag da weurre natuurlaak) is het
nog altaad 25 euro !

e zèt oep veurhand natuurlaak allemaa al bedankt !

We wensn elle allemaa nog goeij endjaarsfeeste en veural een heel goeij gezond
jaar in 2012.

S; ik hoop da ge't kunt leeze want dees is ge'n echtg Walems , want ik was al een half jaar toen da m'n aav-
ers in Walem kwame woene.

aanhank

1. gevolg (vb. bruidstoet)
2. van dezelfde mening zijn: "de Jef zal wel gekozen weurre want die'n hei veul aanhang"

abelewa

oorveeg

abjaar (Antwerps)

eigenaardig persoon

achtkantige ezel

dwarsskop

aderdoem

meer oudere leeftijd

afblotten

afschilferen (van verf bv.)

afgeleefd

uitgeput door ziekte of van vele miserie te hebben doorgemaakt

afkappe

gaan zitten

"akkoizje"

een voordelige zaak of koop

aktes

aandelen

alheust

binnenkort

allée

overloop traphal

allebotte

herhaaldelijk

ambras

ruzie

ammelake

tafelkleed

antekrust

ongelovige

Abelewa

Ambras

Asserant

antraase, alteraase

ontroering

apprense nemen

aanstalten maken tot

asprès

moedwillig

asserante vent

brutale, zelfingenomen man

astemblieft

aub

attack

hersenbloeding

ave mens

ouderling

avveseiren

vooruitgaan

aavers

ouders

aaverwets

verouderd. vb: "da madammeke is nog aaverwets gekleed"

bakker

meikever met een "witte" vleugel

barreng

beitel

basseng

ketel (Fr. bassin)

vb: "ons moe stekt eure was nog in nen basseng af"
Van de Walemnaars die vroeger op de AWW werkten werd ook gezegd: "die werkt op den basseng..."

battaklang

gevolg

bebbe

troetelnaam of iemand die voorspraak heeft (bv. "den bebbe van de klas")

bebber

kin; aangezicht

"k zal a is nen klok oep aven bebber geve se"

bediement

binnenkort

bedeurvendans

iemand die door steeds toe te geven flauw is en weent of mokt als hij of zij zijn/haar goesting niet mag doen

bedizzelen

bekokstoven

bees, bezeke

1. snoepje
2. simpele vrouw ("wa een bees is da")

begankenis

toeloop (zou verwant zijn met "bijwegen" = al biddend rond of naar een godsdienstige plaats gaan, bv. het bijwegen rond het Lazaruskapelleke op Lazernij of op "bijweg" naar Scherpenheuvel of Lourdes...)

begeuzze

minderwaardig spul

begost

begonnen

beggot

versterking op het einde van een bewering (vermoedelijk afkomstig van "Bij God" of "zo helpe mij God")

bie

bij

bekan

bijna

bekeust

iets misdaan hebben

béleke

prentje of beeldje

de berichten

het nieuws

berrevoets

blootsvoets

bescheten

bedrogen

ne beurput, beurput

put met grondwater, stond meestal op de koer of in de tuin van de woning

beustel

borstel,

beuz

1. scrotum
2. beurs
3. washandje
4. "t is kermis op de Beuz" = eerste deel van de Pastorijstraat in Walem, waar wegens jaarlijkse kermis volksspelen werden gehouden.

Bebber

beuzze geven

vlug iets doen

beuzelen

liegen ("a beuzelt da-em zwet zie")

bewaart

bescf

bezeke

1. meisje simpel van geest
2. snoepje

bezay

naast, opzij.

"van bezay beloeren" = stiekem naar kijken.

bitskoemer (eng. Beachcumber strandjutter)

onnozelaar, onbetrouwbaar

bijval

toespijs

bijweg

bedevaart

bijzit

minares

binnendeu

kortere weg

blaffetuur

raamluik (meestal 2 voor 1 raam)

blave steen

arduin.

vb: "binnekort lei die onder den blave steen" = die persoon leeft niet lang meer.

blazer

stoefler

blein

blaar, balein

blekke

In zijnen - staan

1. naakt
2. Zonder geld zitten

- tien

koekentien

-does

blik

blenzen

lage kaarten (van de twee tot de tien)

bleutsje

blaadje (om sigaret te rollen bv.)

blijèk

beemd of stuk grasveld om linnen te bleken na het wassen

blijtsmoel

iemand die weent om het minste

bloemekee

boekje bloemen

blokken

klompen

bo

boterham
 boatewets
 uitwendig
 bodding (podding)
 pudding
 boecht bucht
 rommel
 boeksering
 haring
 boemmerskonte
 slaafs, onbestemde

boënen

bonen
 "da avanseert gelak as boenen knuepen": dat duurt lang

boënestaak

1. mager mens
2. stok voor bonen of erwten aan vast te maken

bohémelo

zigeuner

boning

gedroogde en gezouten haring

beürreput

waterput

bossenellekes

meiklokjes

6 bovekamer

hoofd verstand

"die mankeert iets in zijn bovekamer"

bulletin

schoolrapport

braa

-erg (bv. "het is braa kaat")

-breiwerk

-als de rijen hooi door de wind dooreen zijn geblazen

broadspelder

iemand die zuinig inzet bij spel(bvb kaarten) of alleen iets waagt als hij zeker is van winst

branzjelet

armband

brakkejo

iemand die in houten simpele woning of woonwagen woont

braver

brouwer

broa

kuit

broebbelen

1. onverstaanbaar praten
2. achter iemands rug praten

buffelen

gulzig en veel eten

bultin

rapport

Borreput

calceerpapier

carbonpapier

capabel

bekwaam, in staat tot

chaiselong

zetel

charletang

kwakzalver, opschepper

chokkelatte kaffe

warme chocolademelk

sierk

chaos, warboel

vb: "wa is da hie veu'n sierk" = wat is dat hier voor een warboel.

combinaison

verbinding, combinatie, hemdkleed

commerce

winkel

convenabel

bekoorlijk, fatsoenlijk, netjes

cuizzeniej

fornuis

crayon

potlood

crème

ijsroom

crochet

1. haakpen
2. zangwedstrijd voor amateurs

Charletang

dabberen

trappelen, bv. "wa zède gij na in da slijk aan 't dabberen"

déksel

beddegoed

dempig

kortademig, bv. "k ben dempig geten"

derm

tuinslang

deurpel

drempel

dieperik

diepte

"de dieperik ingaan" ten onder gaan

dikkoppekes

kikkervisjes

dijrljik

zieklijk (bv. "wa zie d'er dijrljik oit")

do

1. onnozelaar
2. muziknoot

dobbel

dubbel

doefes zitten

afgemat zijn

doempeleir

sukkel

dol

dikke bromvlieg

doodsbeleke

dankkaartje bij begrafenis

dressen

1. Snel lopen (bv. "hij dreste van schrik weg")
2. Water of vloeibare stof spatten

dweyzerik

dwarsligger, bruut iemand

Dieperik

Dol

echel

bloedzuiger

echtigentechtig

echt waar

efkes

eventjes

eivereks

tegendraads, averechts

yêkel

eikel

ellegoed

stof per el verkocht, gewoonlijk eerder lichte stof

engeltjesmokster

iemand die abortus

uitvoerde

erremettig

armoedig

erremoei

armoede

(m)errenbol

knikker (Mechelen-stad zegt vooral "merrenbol")

erreuzze

ergernis

euzzel

weegapparaat met onderaan een haak waar het product dat gewogen moest worden werd aangehangen.

ètesoep

erwtensoepe

ètreis

hout om erwten te steunen

ezelsoöre

omgeslagen hoek aan blad

Engeltjesmokster

faoel

1. iemand met weinig kennis maar veel praat of streken.
2. iemand die niet terugdeinst u te bedriegen.

frak

1. jas
2. in de uitdrukking: "amaai mijne frak": wat ge me nu zegt!

flave

iemand die bij het minste dat hem wordt gezegd of bij de minste tegenslag, weent of klaagt.

fleutjesbier

slap bier

fluppe

1. rare kerel
 2. mannelijk geslachtsorgaan
- vb: "ne rare fluppe met n'en dikke fluppe"

flut

foert

fleur

fluweel

ffeggelen

zonder doel rondhangen, treuzelen.

flemmen

luieren.

fleurus

pleuritis; dikwijls ook gebruikt (ten onrechte) voor iemand die zwaar hoest; "g'et precies een fleurus joeng!"

fleus

straks.
vb: "fleus komt Sinterklaas as ge braaf zêt"

flissijn

algemene noemer voor alle gewrichts- en spierpijnen; "a ei 'tfliegend flissijn".

flosj

losse kwast (op de paardenmolen); "as ge de flosj trekt meugde n'en toer verniet oep de pjeiremeule..."

foefeir (foefelen)

knoeier, prutser.

forsbal

samengetrokken bicepsspier (bovenarm); "amai die nei nogal forsballen!"

forten

"die ei nogal e fort!" ;
iemand heeft een dik achterste of ... dikke borsten

frang

"die vent is gekend as ne koa frang": die man is overal gekend

frenkerik

stouterik.

freubel

kleuterjuf

frut

frieten
"in frut van een": helemaal stuk

friksjon

van het frans friction: wrijving; met reuk of alcohol inwrijven (na haarknippen)

froefroe

horizontaal lopende haarbles op voorhoofd; "ge sta goe mè ave froefroe."

fleutje van ne cent

gemakkelijk.

Forten

gaas

gas

gaffel

boerenwerktuig met 2 tanden (vork) om het hooi te keren of te tassen.

gaffelen

gulzig eten

garde

veldwachter

gat

achterwerk
"das tegen a gat he maatje": dat valt tegen hé vriend

gave

gouden
men zegt ook: "das ne gave": dat is een doorgoed iemand

gedeven

beschonken

geil

geel

geilogen

staan dromen, geen werk zien; "die staat daar meer te geilogen dan wad anders".

gejost of gechareld

bedrogen

gelle

jullie.

gemak

w.c.

genenene

niemand.

"jeire verkopen"

streken verkopen

gernoot

garnaal.

ges

gras.

geut

gietijzer

gewent

plantbed;
"k em zes gewenten patatten aangelei..."

gezôje en gebrôje

Geilogen

hij is daar altijd, hij voelt zich daar thuis.

geschalodderd

toegetakeld, vol schrammen.

gibberen

verdoken lachen, giechelen.

glazeman

niet mals wordende glazige aardappel.

glettig

glad.

Uitdr.: "zo glettig as ne paling": leep, sluw, listig.

goarslaper

voor iets of verwarmd zorgen

goddore

potverdorrie
(verzwakte vorm van "godverdomme")

goedshuys

bejaardetehuis

goeivraa

vroedvrouw

gortepap

botermelk met gept

graat

asgrauw, lijkleek
vb: "a zie zo graat as asse"

grawoeël

afwatering leidend naar beekje of grachtje (grecht)

greit

gretig

grezzelen

1. griezelen vb: "we grezzelde, zo wreed was dieje film"
2. beven van de kou. vb: "t was er braat kaat, we zaten te grezzelen oep onze stoel."

haarzak

bedrog. vb: "me die vent speel ik ni meer mee, die mut altijd haarzak doen."

half en half

grijs brood.

halfsegat

slecht afgewerkt.

halfmaan

ragebol

handheif

handvat.

hannekesnest

warboel.

haneklaa; hateklaa

onbekwaam iemand.

hettekop

koppigaard

hëttenduvet

zeer sterk persoon; iemand die ziekte, ongeval of tegenslag overwint.

heurk

gierigaard.

't heuske

toiletgebouwtje, meestal apart van het woonhuis.

heuts

een kar op 2 wielen, getrokken door 1 of 2 paarden, om boomstammen te vervoeren (foto)

"Oep nen hik en ne gâ"

in een oogwenk.

hinkelen

springen op één been. (kinderspel)

hoechel

struik:
"ons eeste sigaret hemmin d' hoechele oep de Zavelenberg gepaft".

hoemmel

1. slag: "k geef a sebiet een hoemmel oep ave smoel se!"
2. hommelt.

hooivejerg

hoovaardig.

hoorndrager

bedrogen partner

"ja da men hondsje"

ja... zeg, wat is dat.

"oep z'n hukken zitten"

gehurkt zitten

hulle; hullebak; huleschup

steenkool; bak in zwart gietijzer, koolschop.

Heuske

Hinkelen

iekenis

1. liesploo.
2. "D oep zijn iekenissen kraage":
er zenuwachtig van worden.

ietofwa

ietsjes.

ieverans

ergens.

ijkes

vuil, vies.

ijten

erwten.

"geenne stamp onder zijne inktpot weit zijn"

iemand die niets waard is, of iemand die geen kracht heeft.

jakke

ekster

janfaful

zie fafoul.

janmenvoeten

pretentieuze persoon.

"jan van pas is nog niet gekomen"

de geschikte partner werd nog niet gevonden.

jeskeszaag

St. Jozefzaag.

jenken

janken, huilen (meestal van hond of kind)

jijr

aarde, grond.

jijrbees

aardbei.

jenoffel

1. anjer

2. vrouwelijk geslachtsorgaan

joengman

vrijgezel

joenkheid

jeugd

joenk

ook gezegd voor ondeugend kind

jugement(frans)

gerecht

kaarlie-ès

spoor in aardeweg gevormd door karwielen

kaffebeus

1. iemand die veel koffie drinkt
2. stoffen zak waarin gemalen koffie werd gedaan

kakker

1. angstig iemand;
2. supporter KV Mechelen

kalissestok; kalisseszap

zoethout; vroeger werd zwarte "kalisse" in flesjes water opgelost en door de kinderen als dorstlesser gebruikt tijdens de zomermaanden.

kammelot

slecht van kwaliteit

kapoot

1. condoom
2. legermantel

keef

1. duivenkorf
 2. bed
- vb: "in oe keef krojepen": in uw bed kruipen

kemel

kameel

kemp

hennepzaadjes (cannabiszaden) waarmee vinken werden gevangen, of met gekiemde zaadjes werd gevist.

keurrewage

kruiwagen

keuterboerkearme landbouwer met weir
produktie**keus**

verkiezingen

keutte mette

komaf mee maken

kieke

1. kip
2. dom iemand

kinnekeskak

suikerbonen

kinnekessoaker

kandisuiker

klem

tetanus

kleppe

snel luidende klok geluid bij alarm. Laatst gebruikt bij brand familie Vergaelen

knèp

kin

kneut

1. flauwe zagerige vrouw
2. vogel

knoesel

enkel

koajonge

1. kwajongen
2. stijve grasspriet om pijpsteel te kuisen

koekenbak

1. pannekoek
2. "da's koekenbak": das raak of 't zit ertegen

krolaazer

krultang

krolspèlle

krulspelden

kwadaazer

oud metaal

kwèddel

ruzie; -en: ruzie maken

kwèken

scherp praten

"een koek oep oe oeg"

een mep op uw oog

"das e koppeke"

1. een koppigaard, keikop
2. een slim ventje

Kapoot

labbabbel

oorveeg

labbekak

scheldwoord voor iemand die niets durft

labberlot

slordig, ordeloos

lammeer

iemand die veel tatert of babbelt over anderen; achterklap

lammetere

klagen

lampedeir

staande lamp met kap

lampetten

overmatig (bier) drinken

langen asem

kauwgom

"oep de lappen gaan"

uitgaan, meestal langdurig

lavelier

laurier, bv: "e paar bleutsjes lavelier en a soep smokt vuil bijter"

(uit) lebben

uitlepen

een lees

vast spoor waar het paard met de kar in reed

legumme

groenten

leiftig

levendig

leig

leeg

leir

1. leder
2. zeemvel
3. portemonnee: "in zen leir schieten"

lèkstok

lollie

lengsel

lengte

les

leidsel (hond)

letterzielen

doodop

Leuze

(gallicisme van LETHARGIE = slaperig, afgemat)

leubbe of loebas

goedzak

de leuzze

droogloods (in de ruppelstreek voor bakstenen)

leuzze

horloge

lie-er

ladder, bv. "zie maa da ge ni met a klikke en klakke van die lie-er dondert!"

liezevet

gesmolten of afgebakken varkensvet

lijfke

onderhemdje

lijwaat

linnen

lijzemeel

lijnzaad

linkadoor

geslepen onbetrouwbaar iemand

loëze

iemand die achterbaks iets valselijk wil regelen

loemmer

schaduw

loeten (hebben)

kuren (hebben); zonder reden dwarsliggen; stemmingsschommelingen

lorejas

listige nietsnut

lossendeur

dwars doorheen

luiardei

luiheid "luiardei is 't oerkusse van den duvel"

luizekop

vuilaard (meestal scheldwoord)

madeulle

ereteken

Speekmedeulle: denkbeeldig eerbewijs;

bv.: "ge verdient een speekmedeulle"

wordt dikwijls spottend gezegd

madeulleke

meestal soort schapuliertje van een of andere heilige rond de hals of op onderhemdje gedragen (oorspronkelijk

aan de ene zijde de afbeelding van de maagd Maria, aan de andere zijde het H. Hart van Jezus; nu om 't even wat uitbeeldend)

makander

elkaar

maleur

ongeluk

mamezèl

juffrouw

mansmens

man

marsjandies

koopwaar, gerief; bv. "die verkoopt goei marsjandies!"

Van vrouwen wordt ook gezegd: "da's een vraa met goei marsjandies!" = "goed voorzien van oren en poten"

maasse

meid: "de maasse van de pastoor wet alles veul beiter dan de pastoor zeulf"

maseur

kloosterzuster

masjoefel

eerder slordige vrouw

Scheldwoord: "dikke masjoefel!"

masteboamen mastetoppen

dennbomen, dennenappels

mastel

1. soort beschuit
2. dikke vrouwenborst
3. oorveeg

matris

baarmoeder: "na't kinderbed must zeur matris laatte wegpakke"

maaveegen

iemand aanhalen met de bedoeling er iets van te krijgen

mërrembol

knikker

mesthoëp

"zo fier as nen haan oep den mesthoëp"

St Mette

st Maarten

Mette de zeiker

St Medard

mèm

vrouwenborst; plagend wordt soms gezegd: "a lei nog aan de mem" = hij is nog ver van zelfstandig, hij is ver van volwassen

menke

wondje (vooral naar kinderen toe gezegd)

Madeulle

..oren en poten..

metteko

onnozelaar

meukesmand

wissen mand waarin meestal aardappels op gewicht werden geschat (ongeveer 10 kg)

meulder

1. meikever
2. maalder

meurg

gaar, mals gekookt, rijp

meurreg

ten einde krachten

meutje

maat

meutte

1. kalf
2. scheldwoord voor onhandige jongen

meuzzel

kruimel, morzel

bv. "juist te laat ventje, g'et alleen nog de meuzzele"

miënen

het menen: "a kan er ni me lachen, à miënt het echt"

mik

1. katapult
2. y-vormige vertakking van tak of boom
3. schaamstreek

Mik

missaal

kerkboek

misval

miskraam

moef

onvriendelijke persoon: "n zuur moef"

moembakkes

masker, bv. met carnaval

moemmelen

mompelen

moëre

waterketeltje met hals

moestèsj

snor

mojer

slechte moeder

mojernokt

poedelnaakt

moos

slijk of slib

de moos: achterkeuken op de boerderij met waterafloop recht naar buiten

mozegoot

kleine gracht of greppel gevuld met afvalwater of slijk

mulle

schaafsel, houtkrollen

mutsaad

bundel aanmaakhout

muug

moe

muurzeiker

mier

naa

1. nu
2. eng - nauw

naaynnagel

afgescheurd zijrandje van de nagel of nagelriem

nagelenbooi

navel

namete

overgeven na kater

naveleks

nauwelijks

navenant (gallicisme 'à l'avenant')

in verhouding tot

negertèt

melo-cake

negligent zijn

nalatig, slordig zijn

"das ic nogal ne nest"

het ligt er slordig bij

ave nestel afdroye =**ave nikkel afdroye**

hard werken

neuffe

naast

e neuke

een strikje

neulle

naald

neusdoek

zwarte omslagdoek voor oudere vrouwen

navezeen

het een na het ander

oep ne nik en ne gaa (zat em oep 't tek)

zeer vlug (zat hij op 't dak)

Oemdoen

nimmendalle

absoluut niet of niets

nimportwa, neimportwa

om 't even wat

(gallicisme 'n'importe quoi')

oep 't leste nipperke

op het nippertje, net op tijd

zo nokt (as ne pier)

naakt (als een regenworm) =

naakter kan niet

nondedekke, nondebotte

eufemisme voor vloek

'nom de dieu' (nondedju)

nooijès

naaister

noojen

naaien

noppes (manneke)

absoluut niets

"nougat bollen"

ge kunt er naar fluiten

nukt as ne pier

oeizjena

bijna

bv.: "Oeizjena of a was bij pier kiek.":

hij was bijna dood

oembakkes

masker

oemdoen

1. aandoen (bv. van kledingstuk)

2. omleggen van grond met spade of

ploeg

oemliêch

omlaag

oemmes

immers

oempazjientig

ongeduldig (gallicisme 'impatient')

bv.: "Ge mut zoë oempazjientig ni zijën,

alles oep zijënen taaëd."

oemternief

opnieuw

Oepstoempe

oemver

omver

oem ziêp

kapot - stuk

oepbrengst

1. winst

2. opbrengst

3. op voeding

oepevès

opnieuw

oeplawaa

oorveeg

oepneemvod

dweil

oepnemen

dweilen

oepslag

1. loonsverhoging

2. opslag b(bij tennis, volleybal,...)

oepsmeiten

1. opsmukken

2. iemand kwaad maken

3. iemand ophemelen

4. opgooien met geldstuk (bvb bijvoetbal)

oepsolfere

aansmeren

oepstoempen

1. overmatig eten

2. iemand aanzetten (tegen zijn wil) tot eten

okkeuze

1. tweedehands

2. koopje : "hie kunde een okkeuze doen"

oks

1. kortaf

bv. "Wa's me da veu nen okse vent."

2. slecht geluimd (iemand)

onderlijfke

onderhemd

onvervei

onvervaard, zonder schrik

vb: "A is van niks verveird."

operateur

chirurg

overentwee

heen en terug

overgangh

menopauze

Oepnemen

Operateur

paat

deel, bv. "Ieder ze paat; anders komen

er vodde van."

van het Frans:

1) portion → portie → spooisse of 2) part → paat

paljas

clown

pallul

onnozelaar

palto

overjas (ook palto in het Russisch)

panneplekker

vlinder (bedoeld wordt de kleine vos of

de atalantavvlinder of dagpauwoog)

papschool

kleuterschool

paravan

kamerscherm

pardesuu (frans)

overjas

pasjense (frans)

geduld

patattefrut

frietten, bv. "Patattefrut

as uit een telloor."

patattenneus

rode gezwollen neus

patattenscheller

aardappelmessje

patéke

gebakje

pater

wekschildkever

(naast natuurlijk ook geestelijke)

patotter

zware val, bv. "A ging daar nogal ne

patotter."

péke

1. oude man

2. worteltje

pekelteef

moeilijke vrouw

pepel

vlinder

Patattenneus

uit nen tipzak smokt beiter

perfors

absoluut (par force)

perlafin

halssnoer met parels

(gallicisme 'perle fine')

perlegrek

pain à la grecque (of à la grecht)

= speciaal dun gebakje met oppervlakkig

harde blokjes suiker

perrush

grasparkiet

persjoenkelen

bidden en rond de kerk gaan

om een

aflaat te verdienen

pertang

nochtans (gallicisme

'pourtant')

pès

perzik (Frans 'pêche')

pèt

woedeuitval (meestal) bij kinderen;

kind met kuren, bv. "A ij zen pèt wee."

"petrol geven"

doorgaan

petrolpiereke

olielamp

petsje

(oud) vadertje

peurren

hard duwen of persen

bv. "k Must nogal peurre oem ertusse te

geraken."

pezewever

iemand die van kleine probleempjes

grotere maakt

pièdestal

voetstuk

pieren vangen

in neus peuteren

bv. kind met 'snottebellen'

piet

1. mannelijke roede, penis

2. geluk: 'veel piet hebben'

pijporgullekes

rode besjes van de meidoorn

pijweps

paardenwesp

pin

1. tevoorschijn : 'voor de pinnen komen'

2. kwade vrouw

pisbloem

paardenbloem

pisdock

luier

Petrolpiereke

Pijweps

pispot

nachtemmer

pistonnes

in speelgoedrevolver door kinderen gebruikte 'knallertjes'

pjeirenoog

spiegelei

pjeirepoët

paardenpoot

pjeirentand

grote tand

pjeit

paard
uitdrukking: 'A zit nogal rap oep ze pjeit.'
= hij is nogal vlug kwaad

pjeitraa

paardrijden

pjëtseuzze

1. hoornaar (grootste wesp, tot 35 mm lang)
2. wespinkoningin van de gewone wesp

"plakke pakke"

RX laten nemen

plekkop

1. kaalhoofdige
2. versleten autoband
3. soort plat, hard en rond koekje

plekpot

iemand die zich frequent bevuilt

poeierke

poeder in wit papertje tegen pijn

poepgelei

perensiroop

poembak

lavabo, gootsteen

plotteke

1. willoos persoon die alles doet wat je hem vraagt
2. lief katje

poeffen

1. iets kopen zonder betalen
2. kastanjes op hete plaat bakken (eerder 'poffen')

poel (of pul)

vrouwelijke vogel (meestal hoenderachtige), hen

poempaf

bekaf, doodop (van: de pomp is af = ze geeft geen water meer)

poëren

1. boren
bv. "Da ventje zit altijd maar in z'n neus te poëren."
2. 'op paling poëren': op paling vissen in grachten met behulp van een omgekeerd

pjeirenoog

plekkop

regenscherm

pollekesgever

persoon die in iemands gunst wil komen door te 'flemen'

pontekoek

peperkoek (Mechelaars zeggen 'ponkoek')

potjeir

potaarde

pots

muts

pottfeir

pottenhersteller (van het Frans: pot à faire)
uitdrukking: 'zo zwet zien as ne pottfeir'

prée

loon

pries

stopcontact

prijskamp

examen

prom

soort permanent

pullen

met nagels iets afkrabben,
bv. wondkorstje, korst van brood, korstje in neus

pupitter

lessenaar (van het Frans: pupitre)

Pupitter

raar

1. mannelijk konijn: "verniet geun ze mee de kat na de raar"
2. zeldzaam, vreemd

raastig

woedend, bv. "A ging tekeer as ne raastigen duvel."

rab(p)

korst (op wonde)

radee (op -)

op zwier

raeëchel

vensterbank, boord

ramasserén

opruimen, oprapen
bv. "Manneke, ramasseert alles na is, k val wa dak geun"

rammenets

rammenas (hiervan werd vroeger hoestsiroop gemaakt)

rats

volledig, bv. "Ge zit er rats neuffe"
= ge hebt het volledig fout

raweuns

bruut

reep

1. hoepel - hiervoor werd dikwijls een spaakloos fietswiel gebruikt waarmee kinderen koers liepen, de 'reep' voortduwend met een stokje
2. stuk chocolade

refujeren

weigeren (van het Frans 'refuser')

regalateur

1. hangklok
2. klok waarmee bij de duivenwedstrijden de tijd werd van aankomst vastgelegd

regiem

1. dieet
2. bestuur v.e. land

rekker

elastiek, bv. "Z'n broek zakte af,
zenne rekker was

kapot."

renneweren

kapot maken
rennewaasse: grote tegenslag,
vernietiging (van het Frans 'se ruiner')

Reep

reubbig

ruw, onverzorgd, grof

rêukelen

oppoken, bv. "Reukelt die stoof is wat oep, 't is ie niks te werm."

rêussen

wrijven

rêuts

voorn

reuzz

hij is reuzz: hij is blut

rèzzon

gesprek (van het Frans: raison)

rezzonneren

eerder redenerend spreken

ribbe de bie

plots verdwenen

rien de knots

nul de botte, nikske ofte nikske;
absoluut niets

riëp

hoepel

rijgenen

regenen

- bv. Het rijgent dat het giet.
- Het rijgent bloskes.
 - Het rijgent paapestelen.
 - Het rijgent stront.
 - Het rijgent nie, het zebbert.

rijmpjes van kinderen

1. Ikke en den dikke gingen koren pikke.
Den dikke kreeg het schijt en was al zijn koren kwijt.
2. Watte?
De koei scheet ne platte.
(dit om een kind eraan te herinneren met 'twee' woorden iets te vragen te antwoorden)

"om deur è ringske te halen"

perfect

R.I.P. (requiescat in pace) =

hij (zij) ruste in vrede
volks: rap in 't putteke
Pier is rot

robe

(van het Frans: une robe = een kleed)
hier uitsluitend nachtkleed

roef-roef

oppervlakkig, snel en slordig uitgevoerd

roeffelig

rommelig

roeffen

onder uit muizen

roei

1. gezag, tucht
bv. "Haadt er de roei maar in."
2. landmaat: 3 roei = 1 are
3. uitdrukking:
"De roei is eraf, hij zal er wel doorkomen."
= het ergste is voorbij, bv. van een ziekte, hij zal het wel overleven

roemeleir

iemand die alles laat rondslingeren

roemmedoem

rond om rond

rondfeggelen

slenterend rondlopen

rosse pier zit oep 't dèk

De dood is nabij.

russen

graspollen

ruzie maken

Hiervoor zijn volkse uitdrukkingen in

Regulateur

- overmaat aanwezig:
 - Er is ambras.
 - D'er zit een haar in de boter.
 - 't Gaat er stinken.
 - 't Stuijt er weer.
 - Z'ebben weer kwedden.

sallewaasse

slag, pandoering, oorveeg

santeboutiek

hele inboedel
 bv. "Da's hem buitensmet mē heel zenne santeboutiek."

savoê

letterlijk: savooi
 figuurlijk: vrouw - gezegde: "Ze ziet eruit as een aa savoê."

schaf

lunchpauze

schafeling

schaafsel, vroeger ook gebruikt op de dansvloer om goed te schuiven

schaladeren

ontsnappen (van het Frans: escalader = klauterend ontsnappen)

schamoteur

goochelaar

schampavie

verdwenen (dikwijls gezegd als er achterdocht is dat er gestolen is) bv. "Dicēn barrēng is weeral schampavie."

schaproye

schap in kast waar etenswaren werden bewaard.
 Ook: "die ei nogal ē schaproye": vrouw met zware boezem

ne schramiekel

tenger persoon,

schree

deel tussen de benen van een broek, middennaad

scheet

1) wind

Scheet

2) niets waard, bv. "A is gene scheet weit."

3) verwend iemand, "ne bedeurve scheet"

scheiresliep

scharenslijper (deed tot de jaren '50 regelmatig zijn ronde in Walem, evenals 'de pottfeir' die 1 maal per maand zijn vaste zitplaats had)

scheirlings

dwars over

ast zoe ni oep de keurrewage ga, legget dan scheirlings

schelft

hooizolder op boerderij

schetkont

een vrouw die denkt meer te zijn dan iemand anders, hoovaardig iemand

scheulle

schalie

scheûrpen

zagen, klagen

bv. "Amai manneke, g'et het scheûrpen weer in he!"

de schorpsaag = boomzaag

scheusse

uitblijven maandstonden

scheusseneel

schorseneer

scheutig zijn

belust zijn op

ne scheiter

persoon met niet veel karakter, iemand die vlucht voor verantwoordelijkheid

't schof

rusttijd voor arbeiders om tevens wat te eten

schofferdeynen

schaatsen (zowel zelfstandig naamwoord als werkwoord)

bv. "Vroeger gingen we bennaa iedere winter schofferdeynen in Battenbroek oep d'ondergelopen bēumme".

schokkelpjeird

hobbelpaard

schoofzak

etenszak die arbeiders meenamen om 's middags te eten
 gezegde: "As ge'r zoē a botte bleft aan vegen, zettek ave schoofzak kleir!", m.a.w.: "Als ge niet beter uw best doet (op school), kunt ge gaan werken!"

het schoor

potpolder, overstromingspolder

't schopdessel

schaapdessel = grasvlakte waar schapen konden grazen (gehucht in Walem)

Schamoteur

schots en scheef

slordig

schramulle

overschot van gebruikte steenkool, sintels; in de oorlogsjaren zeefden de armere mensen met een schramullemand de sintels - de kleinere kooltjes die door de mand vielen, werden herbruikt voor de kachel

schuffelen (ook schoeffelen)

gulzig eten

suikerlut

doekje met suiker i.p.v. fopspeen

schuppes

in de uitdrukking "hij is schuppes" = hij is (plots) weg

seuzze

deken

sjagrijn

van het Frans: chagrin = verdriet, ook sjagrijnig = wrokkig

sjamfoeter

deugniet, nietsnut

sjans

geluk

sjatekaa

ischias

sjik

1. mooi
2. pruimtabak, bv. "Sjikken dat 't sap van zen kneb loopt."
3. dikke kaak, bv. "Amai, van dien rotte tand heit 'em nogal 'n sjik!"
4. bonbon, toffee verpakt in papertje (anders noemen we het 'n bolleke)

sjijt

staart

sjoeke

soesje

sjoemelen

achterbaks handelen of op een onrechmatige manier winst willen maken

sjosteit

fanfare: "In Walem waren er 2 sjosteiten: Concordia en Cecilia met de droge lippen."

sloddervos

onverzorgde of slordige man

slodderzjou

onverzorgde of slordige vrouw

sloef

pantoffel (held)

sloor

1. arme, brave vrouw
2. halfonnozele vrouw
3. eerder slordige vrouw, ook 'slons'

Sloef

smieren

soort sierduiven
 als werkwoord = loeren

sneusteren

snoepen

snotjoenk

jong iemand

soê

breiwol, sajete

soppe

onderdompelen (vb. speculaas, boterham in koffie)

spaasse

tussenruimte, plaats (van het Frans:

spave

overgeven
 espace)

spoose

portie, deel
 bv. "Geft 'em maa ē goe spoose, a is mager genoeg."

stamminée (frans estaminet)

café

stekelbak

stekelbaars

stekske

lucifer

steulle

onhandig iemand

steuzze

verdieping (van het Frans: étage)

stinker

afrikaantje, éénjarige perkbloem

stinkkeis

Brusselse kaas
 "Joeng toch, a voeten zen echte stinkkeizen."

stoemp

1. platgeduwde, afgekookte aardappels, puree
2. duw
3. laatste stukje ongebruikte sigaret of sigaar
4. stuk overgebleven ledemaat na operatie of ongeval

stollesteren

navragen: "stollesteert is efkes das gie ni meugt beginne"

strunk

onderste deel van een struik of van een omgehakte boom (gateind)

swenst

ondertussen: "Swenst da'k ik de legumme kuis, kunde gaa de patatte schelle."

Enkele uitdrukkingen:

't is in de sjakkosch

Strunk

't is in orde
ja saluu processe
 amai zeg; denkt wat gij wilt, ik denk er
 het mijne van
ne scheir doen
 een buitenkans benutten: "Met da wijfke heit
 'em nogal ne scheir gedaan."

oep ne schuppesteele zitten
 heel benepen wonen

a laten schuren
 zich laten doen

g'et in m'n rape gescheten
 nu heb je het bij mij verkorven

ik zou d'er de seskes van krijgen
 ik zou er zenuwachtig van worden

taffeleir
 onhandige prutser
tampteren
 treiteren, niet gerust laten
tang
 - bv. nijp- of trektang
 - figuratief: moeilijke, kwaadaardige vrouw

tantefeir
 van het Frans: tant à faire (veel te doen,
 duivel doet al)
 "iemand die nie vervijt is aan alles te
 prutsen"

taren (werkwoord)
 met een mes vlees of vis eerder moeilijk
 uiteensnijden

teddeneen
 direct, onmiddellijk

teef
 - vrouwelijke hond
 - scheldwoord voor vrouw -
 gebruikt in uitdrukking wordt er
 gewoonlijk een bijvoeglijk naamwoord
 aan toegevoegd, bv. "luic, hete, vuile teef"

teiring
 tuberculose
 Van een ziek, vermagerd persoon wordt
 ook gezegd: "'t is precies nen

teiringlijder."
teiren
 teren, feest met overvloedig eten en drank
 (sic de teerfeesten van de vroegere
 fanfares)

teiring
 t.b.c.

tekkertje spelen
 kinderspel waarbij met de hand een
 medespeler dient aangeraakt
 ook in de uitdrukking: "De fiscus hijtem
 nogal is getekt." = geraakt...

telloor
 bord
 In de uitdrukking: "'k Ben niks in men
 telloor." = ik voel me echt niet goed
 Of: "jatten en telloren": geen sprake van

temst (ook trissée)
 vergiet

teneuste (week)
 volgende (week)

teppe
 - bobbel, buil
 - onnozel manneke

tès
 zak van vest of broek
 Uitdrukking: "oep zen tès zitten": gierig
 zijn, "nen eurk"

tetteren
 tateren
 "Das nen echte tettereir, die zwegt gene
 moment."

tettezot
 een vrouwenzot, rokkenjager

tèutter
 aangezicht, mond
 Uitdrukkingen:
 "Oep z'n teutter vallen"
 "A is nie oep zijnen teuter gevallen"
 "Zijnen teutter nie kunnen have"

teutteren
 zuigen, bv. aan zuigfles, borst, vinger,...

teveur
 tevoren

tijdterwijl
 ondertussen

tittentol
 klein rond mutsje

tjoektjoek
 learder, meestal met
 minderwaardige spullen

toecht (van vlees)
 vleesnat, werd vroeger aanzien als
 krachtgevend

toefeling

Tettezot

Triporteur

pak slaag
toek
 duw of slag
toekken
 kloppen, hard slaan
 bv. "Zwegt, vent, 'k em na al toekkende koppijn."

toemaat
 2de maal droog maken van het gras eind augustus

toespel
 veiligheidsspel
 "A had de scheur in zijn broek met
 toespellen gearrangeerd."

tofrent
 verschillend (van het Frans: différent)

toot
 - aangezicht, bv. "A trekt nogal nen toot."
 - hals van een fles of kan, bv. "A drinkt
 liefst uit den toot."
 - uwen toot houden: zwijgen

totentrekker
 - iemand die veel grimassen maakt
 - iemand die om de haverklap van mening
 verandert naargelang het hem best
 uitkomt; men zegt ook: "Hij draait met
 de wind mee."

nen toyje
 een harde, een taaie

traveirig zijn
 tegendraads doen (van het
 Frans: à travers)

tuttfut
 kauwgom

tutter
 fopspeen

traveulle
 houten gestel waarin paarden beslagen
 worden in de smidse

traweel
 truweel

treik
 stamp : "n'n treik onder zen gat"

trekken
 - tochten (bv. door een kier)
 - ontvangen van loon
 Volkswijsheid: "Amaj, da trekt hier."
 "Das niks vent, van den trek moette leiven."

trekstaal
 magneet

triporteur
 fiets met vooraan een goederenbak veelal gebruikt
 door bakkers

troeffel
 truffel, platte komvormige schop

troep
 leger

trossel
 tros, een hele hoop

twalserée
 van het Frans: toile cirée
 doek bewerkt met was, zeer veel gebruikt
 als tafelbedekking

ucibe
 snul
 bv. "Ge mut er nie t'et oep letten,
 't is nen echte uibe."

uil
 spreek uit: ôôl
 1. dommerik (in vroegere tijden stond
 een uil nochtans als symbool van de
 wijsheid)
 2. hoogste deel van een dak, nok van het
 dak

uilegat (ôlegat)
 een ronde opening hoog in de zijgevel
 van een schuur
 Bij de boeren was de uil bekend als prima
 muizenvanger; op die manier probeerde
 de boer een uil te lokken om in zijn
 schuur een nest te bouwen.

uissel (ôssel)
 weegtoestelletje met een veer en
 onderaan een haak waar het te wegen
 voorwerp werd aangehangen
 Was vroeger in gebruik bij 'de voddens-
 vent', die er de afgedankte voddens mee
 woog.

uitgekouet spek
 zeer hard gebakken spek

uitgeleiperd
 uitgelepel

uitschelden
 hiervoor werden in de volkstaal
 verschillende, geijkte gezegden gebruikt
 1. 'n sallowaasse geven
 2. z'n zaligheid geven
 3. na z'n voeten geven
 4. na z'n vijs geven
 5. iemand 'n sigaar geven
 6. iemand uitkafferen

Tutteren

7. iemand uitmaken 'vui rotte vis'
8. iemand uitschijten 'vui 't voël van de straat'

(het) uithangen (ôôthangen)

ambetant of vervelend zijn, op iemand 'z'n sijskes' werken

(den) uitkoom

lente
bv. "Met den ôôtkoom gaan ik mijnen hof is goe beiren."

uidaten (ôôtlaten)

brock, kleed of rok verlengen door de zoom in te korten

uitpitsen (ôôtpitsen)

uitnippen
bv. "Stopt ermee die môekes in a gezicht ôôt te pitsen."

uitreukelen

met een pook de kolensintels losmaken om meer lucht tot de nog brandbare kolen toe te laten

uken

jeuken

uuksel

jeuk

uw

hiervan bestaan in het Walems dialect verschillende uitspraakvormen:
- Hedde *ave* portemonnee nie vergete?
- Is da *aa* kat?
- Geftem *aaf* pen is efkes.
- Gade gelle *ellen* hond late dekke?

vaan

uitdrukking "t Is na(ar) de vaan", ook wel: "t Is na(ar) de maan": 't Is stuk, mislukt
Volgens het Mechelse dialectboek (Hendrik Diddens) is de uitdrukking uit het Leuvense afkomstig. Hier werd vroeger het geslachte vee op met vlaggetjes versierde stokken vastgebonden.

Vaderons

Onze vader

vallen

niet alleen in de betekenis van neervallen, maar ook in verschillende uitdrukkingen gebruikt, bv.:

1. 'k Ben daar oep de Charel gevallen en van 't een kwam 't ander... = ik heb Charel toevallig ontmoet
2. vallen en blijven botsen = niet goed wijs zijn
3. voor iets of iemand vallen = iets of iemand de voorkeur geven, bv. "k Val veu brunettes."

vaneiges

natuurlijk, vanzelfsprekend, bv.
"Ma vaneiges meske, g'et gelijk!"

vanneir

weerom, terug, bv.
"A is vanneir geflest in zennen 2de zit."

vanondermuizen

ervandoorgaan: "Den Eddy muisde d'er vanonder as em zag dat 't spel na de veuntjes was!"

vanzelijve

1. Uitdrukking: 'wel edde vanzelijs' = dat is toch zeer verrassend
2. nooit vanzelijs = absoluut nooit, bv. in het liedje: "En nooit vanzelijs ne sigarenmaker aan men zij."

vasthebben

bv. in de uitdrukking: 'Hedded vast?' = hebt ge het verstaan?

veizen

vezelige draden bv. in asperges of boontjes, bv.
"Dien asperres is alleen nog goe veu de soep, a zit vol veizen!"

vel

huid, in verschillende uitdrukkingen:
'goed in ze vel zitten' = zich goed voelen
'A heit er ze vel bij ingeschoten' = Hij is ervan gestorven.
'De Jef sproeng efkes uit zen vel, en ze zwegen as vermoord!' = Jef maakte zich even kwaad en alles werd rustig.

veldwachter

synoniem van garde (van het Franse werkwoord garder: bewaren, beschermen)
ook gardeville = stadswachter

verbabbereerd

verbouwereerd, bv.
"De Jakke ston er ma verbabbereerd bij as ze 'm zijnen tweeling in ze'n ermen

dade!"

verbasterdeerd

geen zuiver ras, bv.
"Die stratjès zen allemaa verbasterdeerde honne."

verbazinguitende gezegden

- 1) Wa da ge na zegt!
- 2) Amai, kust na me gat (of nog straffer: men kloten)
- 3) Jezuske van marrantel
- 4) 'k zal is wa zegge se, valt nie oemveir he, enz.
- 5) Gottenere... (God de Heer)
- 6) Ja wattle!
- 7) Leijpels en verketten!
- 8) Ja me jefke... enz.

verdestruieren

van het Frans: détruire = vernielen, stuk maken, bv.
"Die vent verdestruweert alles!"

verdieren (pikken)

Bij een openbare verkoop wordt na de eerste zitdag door de kandidaat-koper een som (=verdieren) ingezet. Indien bij de definitieve toewijzing de som van de aankoop hoger wordt opgedreven, heeft de inzetter van de eerste zitdag de ingezette som aan 'verdieren gepikt' (x factor 2 à 5).
Sommigen waren hierin zeer bedreven en werden 'verdierenpikkers' genoemd. Soms liep het mis en bleven ze opgezaald met de aankoop.

vererremoeid

verwaarloosd (uitziend), verarmd, verpauperd, bv.
"Wa zag de Flup er vererremoeid uit, a ad precies 14 dagen géne fret gad."

verkesbeest

pisbeed, bv.
"Ge kunt verkesbeesten best vangen met nen holle patat."

verkespatatten

kleine, dikwijls misvormde aardappels die afgekookt en gemengd met aardappelschillen en rogge vroeger meestal als hoofdvoedsel voor de varkens werden gebruikt om ze vet te mesten

verket

vork

verkéut (zitten)

tekort hebben aan, bv.
"D'er was zo veul vraag achter dassen direct van in 't verkeut zaten."

verlebbberd

oud, verpelst, vol rimpels en onverzorgd, bv. "Z'is zo verlebbberd as een uitgedroëgte pruim."

vermassakreren

volledig stuk maken, zowel voor voorwerpen als voor personen gebruikt, bv. "Bij de crash was zowel den otto as de choffeur vermassakreerd."

vermoëssen

verspillen

vermoezen & verneuken

kapot doen, bv.
"Joenske, verneukt da ni, dat ei geld gekost zenne!"

verneglisieren

verwaarlozen (van het Frans: négliger)

verniet

gratis

veroem

wederom

verraard

droge, sprokkelige huid, door de wind uitgedroogde en gebarsten huid, bv.:
"Veigt ma wa vaseline aan oe (of a) gezicht, anders zedde strek helegans verraad!"

verrenuieren

- 1) stuk maken.
- 2) geldelijk ruïneren (van het Frans: ruiner)

verschijten

(tijd) verspillen, bv.
"Verschijt uwen tijd toch ni mê da joenk!"

versnuft

hoofdverkoudheid waarbij ademen door de neus onmogelijk is

verstoppén

toezitten, bv. "k Ad ne vijver oep men dek staan, d'afvoerboës was deu nen bal verstoppt."

vervei

angstig (ook onvervei = dapper, zonder vrees)

verwaand zijn

Hiervoor worden pittoreske uitdrukkingen gebruikt:
Bv. 1) A hijget hoëg in zen steir...
2) Di denkt oëk dat 'm d'is...
3) A hijget hoëg in zennen bol...
4) A is zoë oëvejerrig dan dat em groët is...

verwend (kind)

= 'nen bedeurve scheet'

vessemen

draad door oog van naald steken

(vermoedelijk afkomstig van werkwoord vaden)

veu alle valle veu

voor alle zekerheid, bv.

"Nemt ma ne perreplu mee, veu alle valle veu!"

veudelvoor

dwarsliggende greppel (waterafvoer) aan het begin van het bewerkte land

veur aspres

moedwillig (van het Frans *exprès* = met opzet)

vêus

kikker

"As de veussen 's avonds kwaken, weurret worm."

ook in de uitdrukkingen:

'Ne veus in zen keil hemme' = hees zijn

'Ne kave veus' = iemand die altijd kou heeft

vêusschoët

voorschoot, werkjas

Veussegang

de Kloosterstraat te Walem

veussing

pandoering

veuts(gaan)

voort(gaan)

vierklaves

hals over kop

viool

1. viooltje

2. in uitdrukkingen

wordt 'viool' in de

betekenis van 'muziekinstrument' gebruikt, bv.

'Onder a viool, manneke' = absoluut niet

'A veigt er z'n viool aan' = hij trekt er zich niets van aan

'Ne shot tegen a viool, se' = een stamp tegen uw kont

vizanteren

van het Frans *'visiter'* = bezoeken

hier dikwijls gebruikt als onderzoeken, bv.

"Diën dokter vizanteert a tenminste goet!"

vjijs

vaars, jonge koe die meestal nog niet gekalfd heeft

vlagge(n)

in de uitdrukkingen:

'Hij eget vlagge' = hij heeft plots

tegenslag, een ongeval, een ziekte, enz.

'Hij vlagt' = zijn hemd zit niet goed in zijn broek

vleier

synoniem van: 'maavijger' en 'gatlekker'

vliegen (ze zien...)

hongerig zijn

vliegescheet

kleinigheid, bv.

"Veu ne vliegescheet zittend oep ze pjeit."

= Hij is voor het minste kwaad.

vlier

Van de vlierbessen maakten de dorpsmensen vroeger hoestsiroop. Van de holle dikkere takken maakten de dorpsjongens 'klakkebuizen' waarmee onrijpe elsenvruchten werden weggeschoten (zgn. ketten). Tot ongenoegen van onze ouders maakten deze uiteenspattende vruchtjes lelijke groene vlekken op gevels en kleren. Maar... plezant was het wel!

vlim

1) diepe snijwonde

2) vinnen van een vis, bv. van 'ne reuts' (voorn) of van 'ne laa' (zeelt)

vlok zitten

te los zittend kledingstuk

vlug

verscheidene Walemse uitdrukkingen hiervoor:

'algaa', 'as nen bliksem', 'in ne wip', 'in ne hup en ne gaa', 'stantepede', enz.

vodde

uitdrukking: 'geen vodde, hé manneke' = me niets wijsmaken, hé vriend

voddevent, voddewijf, voddziejou

man of vrouw die niets waard is

voeier en moeier

vader en moeder

voeiering

voering, bv. van kostuum

voemp

grote, plompe neus

vogelen

1) volkstaal voor paren

2) vogels observeren (ornitholoog = vogelaar)

vogelwaā

braakliggend stuk grond

vollang

Van het Frans *'volant'*

loshangende zoom, bv. van kleed of rok

vooi

vrouwelijk konijn

vooies

toon (van lied)

voor

1) goot tussen 2 'gewenten' (plantbedden)

2) uitdrukking 'ge zijt gene stamp onder a voor weird' = je bent niets waard (voor is hier de plooi tussen de billen)

vramens

vrouw

vugen (zich)

zich goed gedragen (wordt nogal vaak tegen kinderen gezegd)

waaveu

waarom, waarvoor, bv.

"Waaveu doede gij da?" en

"Waaveu moet da dienen?"

wafel

niet alleen de ons bekende bakvorm - ook gebruikt in gezegden als:

'eft ave wafel' = zwijgt, hou uw mond

waffer

wat voor een, bv.

"Waffer sjikske wilde na?" = Welk

snoepje verkies je?

waggel

bezig, bv.

"Eftem in de waggel, in passant zallek de patatten schellen."

Ook in: 'op de waggel gaan' = op zwier gaan

Ook in: "Ge zet er mee aan 't waggel, hé manneke." = Je bent me voor de gek aan 't houden.

wallebakken

zuipen

wasbèd

wasbord, gegolfd rechthoekig metalen

bord waarop vuil linnen met bruine zeep werd geschrobd

waterfloris

longvliesontsteking met vochtuitstorting tussen de 2 pleurabladeren - dit was vroeger een courante en ernstige aandoening

watte

a) hydrofiele watten

b) vragend voornaamwoord: wat belijft er

u? Wordt als onbeleefd aanzien en als kinderen "watte" zeggen, wordt dikwijls geantwoord: "en de koe scheet ne platte".

wefkes

dikwijls in de betekenis van 'meisjes van plezier'

wegsjiezen

hard wegllopen, bv.

"A sjiesde 'r vanonder as dattem van nen nond was gebeten!"

in de weir zijn

a) druk bezig zijn of er ernstig mee begaan zijn

b) in de war zijn, bv.

"k Was zo in de weir, dat alles in de waar gerokte."

weizerskanten

van de twee zijden

wèlle

wij... ook gelle, zelle, zeulle

Frequent gebruikten we als kind het rijmpje:

"Welle en gelle

zen twieë karamelle,

ma d'ons zen beiter

dan d'elle!"

wenen

Hiervoor gebruikte men in de volkstaal verschillende woorden, vooral als kinderen weenden: blijven, jenken, schreejven, kijlen, brullen...

werken

Voor hard werken zijn er enkele kleurrijke uitdrukkingen, bv.: kappit geven, van katoen geven, zenne nestel afdroje, zen pees afdroje, gaas geven, beuzze geven, doëtvruten, enz.

wermerk

op de kermissen verkocht en gemaakt met bloem, honing en suiker

De kraamman sloeg het mengsel telkens terug over een haak tot alles tot een vaste, plakkerige massa was geslagen.

Daarna werden stukjes van een vingerdikte, ongeveer 20 cm lang, verkocht of werden er 'babbelutten' van gemaakt en verkocht in een papieren tipzakje.

wètten

wratten

"As ge veul ga zwemmen, kregde wètten" oep aa voeten!"

weurm

Vizanteren

worm

"È kind da veul in zennen neus peutert,
da ij zeker weurmkes!"

weurren

worden

"Klajjn kinderen weurre groot."

weust

worst

Soms gebruikt als scheldnaam voor
flauwerik of slappeling: "Ge zèt nen
dikke weust, joeng!"

wèzzel

a) verwarrende drukte

b) lawaaiig en verward rumoer:

"Mè al da gewèzzel kanne kik me nie
concentreren zennel!"

wiejër

eelt, weer

a) harde knobbel, bv. in houten plank

b) eksteroog.

Uitdrukking: 'op ne wiejër zitten' =

zagen over zelfde onderwerp,

maar ook gezegd van iemand die luidruchtig snurkt

wijsmaken

Hiervoor worden soms sappige
uitdrukkingen gebruikt, bv.

1. Zie maa das aa geen bloskes

wijsmaken!

2. Zemme aa wee wat oep a maa gespete

hé!

3. Z'ave met die vent dikkes de vijf

minuten!

4. Ge zèt er wee mee aan't waggele hé

vriend!

5. Gelofde gij nog in Sint-Niklaas?

wind

In gezegden als:

a) Met de wind meedraaien: van mening

veranderen volgens wat meest

opbrengt

b) Zeven uren boven de wind stinken:

gezegd van iemand die zich niet

verzorgt

c) Saluut, de kost en de wind vanachter!

denkt er maar van wat ge wilt maar laat

me gerust (ik denk er het mijne van!)

wiskammeree

schommel

Mechelen stad spreekt van 'boesjkammeree'.

witteke

borrel jenever

wizzeweusj

onstandvastig persoon, losbol

woojer

bovenste paneel van buitendeur

woord

in gezegden als:

1. 'Let oep aa woordel!': Pas op wat ge

zeget!

2. 'Die vent ei mè iedereen worde!': Die

man heeft met iedereen ruzie.

3. 'Na mutte mè geen schoon woorden

nie meer afkomen!': Nu moet ge u niet

meer komen verontschuldigen!

wuulwater

onrustig iemand, iemand die niet stil kan

zitten, iemand die altijd met iets bezig is

oep zen zaad (blijven) zitten

1. met goesting blijven wachten

2. 'veur zaad blijven staan': ongehuwd

blijven

oep droëg zaad zitten

zonder geld zitten, 'blut' zijn

zaan

een dikke romige laag die boven de melk

drijft na afkoken

Mijn moeder zaliger zei: "Doede gij de

zaan maar op uw boke, manneke, ge moet

nog groeien!"

zakkendoek

zakdoek

mutter geen zand zijn!?

uitdrukking bedoeld als versterking op

het einde van een vertelsel of uitleg

'n zatte processe

vergadering uitlopend op overdreven

(alcoholisch) gebruik

zasel

zeis

zasel haren

hard en scherp maken van een zeis door met er

een hamer op te slaan

zebbedee

halve gare, onnozele

zebberen

1. zeveren (zebbereir = zeveraar,

zagevent)

2. op iets zuigen (bv. stokje zoethout)

oem zeep helpen

iets stuk maken

zeik

urine, bv. "De sjokke, da's wa gezezen of

gescheten." = dat is een heel speciaal

iemand

Gekend is ook: 'Metteke de zeiker' =

Sint-Medardus (regenheilige)

zèlle

derde persoon meervoud (zoals: wèlle =

wij; gèlle = jullie)

zemmelen of sjemmelen treuzelen**zenne peere zien**

afzien

zoeg

zeug (vrouwelijk varken)

"van a zeulve vallen"

in zwijm vallen

zip

kort overjasje

zjaar

1. iemand met veel zjaar = een verwaand

iemand

2. van het Franse 'genre' = soort; bv. in:

"Die film is zowa in dezelfde zjaar als

'De Witte van Zichem'."

zjak

zweep, bv. "Ha leiter nogal es de zjak oep

zeg" = iemand aansporen zijn werk

vlugger te doen

zjat

tas

zjaloes

jaloers, bv. in "Wa nen zjaloezen boek

(=bok) is me datter!"

zjambaar

soort schaaf, vroeger veel door

stoelenmakers gebruikt

In Walem was er een familie die we

zjambaar noemden, 'Mitteke van

Zjambaar'

zjant

velg (van het Franse 'jante')

Uitdrukking 'oep zenne zjant rijden': is

niet alleen lek rijden maar ook gebruikt

voor iemand die tot volledige uitputting

iets doet of verricht

zjat

tas (van het Franse 'jatte' = grote drinktas

zonder oor)

Uitdrukking 'zjatten en talloren!' = het

kan me niets schelen, de pot op

zjezjuppeke

zwart, meestal rond, elastisch snoepje,

bv: "Stekt é zjezjuppeke in ave mond

tegen 't hoesten."

zjim

achterste; zijn zjim er aan vegen = zich er

niets van aantrekken

zjoeberen

eerder gulzig slurpen

Zjokke

Jaak

Zjou

1. Volksnaam voor Jozefien, Joke

2. schede, vagina

zjummenas

1. gymnastiek

2. uitdrukking: 'God zjummenas' =

uitroep van verwondering

zoenk

deuk, put (bv. in de baan)

zoetegezaate

iemand die het ene woord niet hoger
dan het andere uitsprekt, iemand die
geen kleur bekent, of iemand die geen
beslissing wil nemen, iemand die eerder
geniepig is; ook gezegd van een komiek
die geen spier vertrekt en droogweg zijn
verhaal doet

zuir

derde persoon enkelvoud vrouwelijk: zij

zulle

grondvesten

zuren toot

iemand die nooit of zelden lacht

zwereusse

verzwering, van wonde of orgaan

zweusj

1. de dikke huidlaag, bv. van spek, bv:

"Da spek is meer zweusj dan wat anders!"

Wordt ook gezegd bij taai vlees: "allemaal zweusj!"

2. scheldnaam: "viese zweusj!" = vuilerik

op zwier gaan

Hiervoor kennen we verschillende

uitdrukkingen:

1. gaan boemelen

2. oep de lappen gaan

3. oep scheut gaan

4. oep schok gaan.

5. oep de waggel gaan,

enz.

(lange) zwik

slungel

zwoeng

zwengelboor

Jan Kuypers

Op 25 november 2011 overleed te Hever, totaal onverwacht, **JAN KUYPERS**. Ongeveer veertig jaar geleden kwam Jan met Klara en zijn vier kinderen naar Walem wonen in de grote kloosterwoning naast de kerk. Hij organiseerde er privé diners, feesten en recepties in de feestzalen van deze woning en van het vroegere pensionaat.

“**Het Oude Klooster**” zal spoedig in de wijde omgeving een culinair maar ook een cultureel begrip worden. Hij organiseerde in zijn beginperiode cultureel-culinaire vrijdagavonden waarop hij artiesten, sprekers of kleinkunstenaars uitnodigde tijdens een eenvoudig eetmaal. Als heemkring zijn wij Jan schatplichtig, hij had zeer actief meegewerkt aan de herdenking van viering **800 jaar parochie Walem**. Hij had al zijn zalen ter beschikking gesteld en leverde vanuit zijn bouw elektrische drijfkracht voor onze organisatie in het kerkgebouw zelf, zo werd hij letterlijk en figuurlijk de **drijvende kracht** van deze herdenking waarvoor wij hem ten zeerste dankbaar waren, zonder hem had deze herdenking met tentoonstelling nooit zulk succes gekend. Wanneer wij na de viering van 800 jaar parochie, in 2003 geconfronteerd werden het probleem van het bewaren van al die documenten en foto's groeide aan zijn tapkast de idee van een heemkring.

Wij bewaren van Jan het beeld van een eenvoudige man die over alles zeer lang nadacht en dan met een warme twinkende blik, op zachte en rustige toon zijn mening weergaf. Als je eenmaal zijn vertrouwen gewonnen had, was hij een aangename verteller bij wie je u goed voelde. Hij hield van kontakten en gezelligheid en was fier over zijn uitstekende kookkunst. Door dit alles had hij een grote kring van vrienden verworven, die hem waardeerden, de overvolle aula van de stedelijke begraafplaats te Mechelen bij zijn afscheidsviering, was hiervan het zuiverste bewijs.

Jan, bedankt voor alles, we zullen je missen.

het oude
klooster

Privé- en
zakelijke
op afspraak
Feesten
Recepties

JAN EN KLARA
KUYPERS-REYNES

KONING ALBERTSTRAAT 102

Zie daar de rots,
zie daar de breekbare gloed,
het oeffen schenken,
het groen in overloed,
warme contacten,
vermeken ook.
En zie hoe,
dauwend pelen,
met wat waandering,
jouw hart
voor later
kloppend houden.

groet

Verhalen van, rond en om de molen van Battenbroeck (kroniek uit een lang geleden en lang gelogen tijd)

Walem juni 1957. Onder de grote lindeboom in het park van het kasteel van Battenbroeck nipte Pater Hendrik Pepermans van zijn glaasje heerlijk frisse Chardonnay. In de gerieflijke ebbenhouten captain chair met zachte kussens genoot hij van een fris briesje en zijn korte vakantie in België. Net als bij zijn vorige bezoeken aan het thuisland, had de baron van Battenbroeck hem met open armen ontvangen en stelde hem gedurende zijn verblijf een gerieflijke kamer met uitzicht op de prachtige tuinen van het kasteel ter beschikking.

Wie echter iets minder van het warme zomerweer genoot, was Joseph Kabala. In de missiepost van Kamina, in het verre Kongo, was deze brave man de rechterhand en toeverlaat van Pater Hendrik. Dolgelukkig had hij onmiddellijk ingestemd toen de witte pater hem vroeg of hij hem op zijn korte terugkeer naar zijn vaderland wou vergezellen.

De eerste dagen op Vlaamse bodem waren voor Joseph een ware openbaring. De Walemse bevolking nam hem, nieuwsgierig maar ook gastvrij, op in haar midden. Het negerbeeldje met knikkend hoofd op de toog van herberg 'in de kongo', de kleurrijke reclameborden voor de 'koloniale loterij' en de achterkamer waar het door kinderen ingezamelde zilverpapier wachtte op verscheping, ontnamen hem elk gevoel van heimwee.

Toen één van de stamgasten hem vroeg of hij niet mee wou spelen met de plaatselijke fanfare voelde hij zich de koning te rijk. De brave stamgast had wel een verkeerd beeld van 'de hoorn van Afrika'.

Het tevreden gevoel was echter vlug verdwenen toen Pater Hendrik, in samenspraak met de baron, besliste om Joseph Kabala in de uitgestrekte Battenbroeckse polders aan het werk te zetten. De ervaring die hij hier opdeed zou hem wellicht, eens terug in de missiepost, aardig verder helpen en daarenboven: was luiheid niet het oorkussen van de duivel?

De volgende dag -een broeierige junidag- mocht Joseph samen met de jachtopzichter en de werkmans van het kasteel dan ook helpen bij het jaarlijks onderhoud van de duikers en de oevers rond de meireput en de beenhouwersput.

Na de eerste dag van zware arbeid in de plakkende hitte, informeerde Pater Hendrik bij de jachtopzichter voorzichtig naar de prestaties van zijn rechterhand en kreeg volgend relaas te horen:

'Ja, da men hondsje, geef die Joseph nen barrang en den baseng is hielemaal vermaccareerd. Ik verschoot mij om te beginnen Goddore een fleurus toen ik hem zag, zo zwet as ne pottefeir. Geef hem nen barrang en den baseng is hielemaal vermoest. Maar hoe wilde nu serieus werken. In plaats van een deftige pots draagt hem een erremettig tittentolleke en een labberlotte robbeke, met een toespel schots en schief rond zijn lee gefoefeld, berrevoets en zijn zwette ermen vol met branzjeletten en medeullekes.

Geef hem nen barrang en den baseng is alleen nog begeuzze want hij ligt te foefelen en te verenuwieren, en dat alleen maar omdat hij schrik heeft van de veussen, meulders, muurzeikers en stekelbakskes.

En als ge er dan wilt me rezzoneren , dan is hij schampavie en ribbe de bie. Ik zeg het : geeft hem nen barreng en den baseng is na de veuntjes.'

De resterende dagen van Pater Hendrik's verlof mocht een schalks glimlachende Joseph de uitgebreide bilbliothek van het kasteel klasseren en inventariseren.

In september 1957 keerde Pater Hendrik terug naar de missiepost van Kamina . Joseph Kabala bleef nog tot 1960 de rechterhand van de pater maar keerde toen terug naar zijn geboortestreek in de provincie Katanga. In de buurt van Kolwezi stichtte hij een kleine nederzetting. Zijn kort maar leerrijk bezoek aan België en de verhalen, die hij hierover vertelde , leverde hem bij de plaatselijke bevolking een zekere status op Na enige jaren werd de naam van het dorp aan de N39 herdoopt tot Walemba . Joseph Kabala werd er een geliefde dorpsleider die iedereen met de nodige eerbied aansprak als ' Barrengo Bassengo '.

En in het verre Battenbroek , in herberg 't molenhuis werd nog lang gesproken over zwereusse , zweusj , op zwier gaan en zwartwerk .

dv

v.u.: Heemkundige Kring Dr. Croquet vzw | Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
info@heemkundewalem.be
www.heemkundewalem.be